

Araştırma Makalesi • Research Article

Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stillерinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Yordama Gücünün İncelenmesi

Examining Predictive Role of Attachment Styles on Interpersonal Cognitive Distortions in University Students

Zekeriya Çam ^{a,*}, Gülçilem Şahin Çelik ^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 49250, Muş/Türkiye.
ORCID: 0000-0002-2965-2390

^b Arş. Gör., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 68100, Aksaray/Türkiye.
ORCID: 0000-0003-3317-0746

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 09 Mart 2018

Düzeltilme tarihi: 12 Nisan 2018

Kabul tarihi: 21 Nisan 2018

Anahtar Kelimeler:

Güvenli Bağlanma

Güvensiz Bağlanma

İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar

ARTICLE INFO

Article history:

Received 09 March 2018

Received in revised form 12 April 2018

Accepted 21 April 2018

Keywords:

Secure Attachment

Insecure Attachment

Interpersonal Cognitive Distortions

ÖZ

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin ilişkileri ile ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordama düzeyinin incelenmesidir. Bu amaçla Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin farklı programlarında lisans eğitimi alan ve yaşları 18-28 arasındaki 223 katılımcıdan (139 kadın %62.33, 84 erkek %37.67) araştırma verileri toplanmıştır. Bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordama gücü hesaplanmadan önce bu değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayısı incelenmiştir. Yapılan analizlerde değişkenler arasında düşük ve orta düzeyde korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Bu aşamanın ardından yapılan regresyon analizinde güvensiz bağlanma stillerinin (kayıtsız, korkulu ve saplantılı) ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılarak, gelecekteki araştırmacılar ve uygulamalar için öneriler sıralanmıştır.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the predictive role of attachment styles on interpersonal cognitive distortions of university students. For this purpose, research data were obtained from 223 (139 females 62.33%, 84 males, 37.67%) university students whose age ranges between 18-28 and who are enrolled at different programs at Aksaray University Faculty of Education. For analyzing the relationships between attachment styles and interpersonal cognitive distortions, Pearson Product Moment Correlation analysis was performed. As a result, low and average correlation coefficients were found between these variables. Regression analysis states that attachment insecurities (dismissed-avoidant, preoccupied and fearful) explained approximately 22% of total variance of interpersonal cognitive distortions. Results of this study were discussed in the light of related literature and suggestions developed for future researchers and practice.

1. Giriş

Günümüzde çocuğa karşı yakın ve duyarlı bir bakımin, sağlıklı psikolojik gelişim üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır. Özellikle yaşamın ilk yıllarında anababa ile kurulan ilişkinin niteliği ve boyutları alanyazında atfedilen önemli durumlardan biridir. Bağlanma kavramı ise bakım veren kişi ile bebek arasında kurulan ve stresli durumlarda güven düşüncesinin kaynağını oluşturan erken dönemdeki duygusal bağın ifade edilmesinde kullanılmaktadır (Bowlby, 1988). Bağlanma kavramını

tanımlamak, önemini ortaya koymak ve gelişimsel süreçlerdeki işlevlerini açıklamak üzere oluşturulmuş bağlanma kuramları mevcuttur (Thompson, 2006). Bağlanma konusunu ilk olarak kavramsallaştıran Bowlby (1973) bebekte bağlanmanın yetişkinlikteki etkilerini ve kişilik gelişimine olan yansımalarını açıklamaya çalışan ilk kuramcılardan biridir. Bu çerçevede erken dönemde bakım veren kişi ile çocuk arasında kurulan güven temelli ilişki güvenli bağlanmanın oluşmasına, tutarsız ilişkiler ise güvensiz bağlanmanın gelişmesine neden olmaktadır. Bu durum bebeğin kendilik imgesi açısından önem taşımaktadır.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: z.cam@alparslan.edu.tr

Özetle çocuk için bu dönemde sevgi ve güven duyguları önem taşımaktadır (Bowlby, 1973; Burger, 2006). Kişideki bağlanma örüntüsü gibi içsel işleyen modeller, kişinin kendisi ve diğerleri olan ilişkilerindeki temsillerin genellenmesine neden olmaktadır. Ayrıca bu içsel işleyen modeller yoluyla kişide oluşan bağlanma figürleri diğer bireylerle ilişkinin niteliğinin güçlü bir yordayıcısıdır (Safran, 1990).

Bebeklik ya da çocuklukta anababalar kişinin ilk bağlanma figürü işlevini taşırlar. Ancak yetişkinlikte bağlanma figürü daha çok akranlar ya da romantik ilişkide bulunulan kişi olmaktadır (Ainsworth, 1989). Bağlanma araştırmalarının temel amaçlarından biri, ilişkilerin gelişiminde bağlanma tercihlerinin nasıl ortaya çıktığının ve nasıl değiştiğinin incelenmesidir. Çoğu kez bağlanma süreci, tek bir kişinin diğerleri tarafından bağlanma figürü tarafından belirlenmesi ile gerçekleşmektedir. Ancak bu durum hiyerarşik biçimlerde de gözlenebilmektedir. Eğer eş ya da romantik partner kişinin bağlanma hiyerarşisinde yükselirse diğer bireyler daha az önemli konumda görülürler (Umemura, Lacinová, Kotrčová ve Fraley, 2018).

Bağlanma, özellikle kişilerde gelişen psikolojik sorunların anlaşılmasında geniş ve yaygın bir bakış açısı sunmaktadır (Manes vd., 2016). Matas, Arend ve Sroufe (1978), güvenli bağlanan çocukların iki yaşında, güvensiz bağlanan yaşlılarından daha mutlu, istekli ve sorun çözmede daha becerikli olduğunu bulmuşlardır. Park ve Waters (1989), anne-çocuk bağının çocuğun sosyal gelişiminde ve sonraki yakın ilişkilerinde önemli rol oynadığını öne sürmüşlerdir. Başka bir çalışmada ise anneleriyle sıcak ilişki içerisinde olan çocukların güvenli bağlandıkları ve bu çocukların arkadaş çevresinde de yakın ve empatik olarak değerlendirildikleri bildirilmiştir (Denham, 1994). Buna ek olarak güvensiz bağlanmanın tek başına davranış bozukluklarını ortaya çıkaran bir faktör olmadığı belirtilmektedir. Ancak güvensiz bağlanan bireylerin yetişkinlikte panik bozukluklar, kaygı bozuklukları ve depresyon gibi duygu düzenleme güçlüklerine karşı daha kırılgan oldukları ifade edilmektedir (Boysan ve Çam, 2016).

Bir araştırmada bağlanma stilleri açısından değerlendirdikleri 12-18 aylık çocukları 6 yaşına geldiklerinde tekrar değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada, bebekliklerinde belirlenen bağlanma stilleri ile 6 yaşında belirlenen bağlanma stillerinin birbirlerine benzer olduğu bulunmuştur (Ziegenhain ve Jacobsen, 1999). Rice (1990), ebeveynleriyle erken yaşlarda güvenli bağlanan ergenlerin genellikle yüksek düzeyde özsayıgı, güçlü kişisel kimlik duygusu, düşük depresif belirtiler ve yüksek sosyal yeterliliğe sahip olduklarını bulmuştur. Psikolojik sağlık ve iyilik hali üzerinde bağlanmanın etkisinin araştırıldığı bir çalışmada anababaya bağlanmanın ergenlerde iyi oluş düzeyine etkisinin olduğu görülmüştür. Özellikle bağlanmanın niteliğinin iyi oluş üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür (Wilkinson ve Walford, 2005). Yapılan araştırmalarda güvenli bağlanmanın sosyal beceri ile ilişkisinin olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip öğrencilerin, güvensiz bağlanma stiline sahip öğrencilere göre sosyal becerilerinin de yüksek olduğu bildirilmektedir (Deniz, Hamarta ve Arı, 2005). Ergenlikte duygusal zekâ ile güvenli bağlanma arasındaki ilişkiler incelenmiş ve güvenli bağlanmanın duygusal zekâ yeterliklerinin yordayıcısı olduğu görülmüştür (Hamarta,

Deniz ve Saltalı, 2009). Aynı zamanda bağlanma örüntüsünün bireylerin kaygı düzeyleri ve kişilik profilleri ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Diehl, Elnick, Bourbeu ve Labouvie-Vief, 1998; Dilmaç, Hamarta ve Arslan, 2009).

Yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde; Bowlby'nin (1973) bağlanmanın bebeklik bitiminde sona ermediğini, sonraki ilişkilere dönük yaklaşımların temelini oluşturduğu ve değişmez olduğu varsayımını desteklediği görülmektedir. Dolayısıyla bağlanmanın sadece bebeklik dönemini değil, erken çocukluk, geç çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini de etkilediği söylenebilir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Ancak, bebeklik döneminde kurulan bağlanmanın güvenliği büyük oranda bağlanılan kişinin sağladığı korumaya dayalı bakımla özdeşken, çocukluğun orta dönemlerinde ise çocuk, ebeveynlerine fiziksel bakımdan çok psikolojik destek için gereksinim duymaktadır. Ergenlik döneminde ise, ebeveyn-ergen ilişkisi genç bireyin daha bağımsız olma yolundaki gayretleri ile şekil değiştirir. Yani ergen, bağlanma davranışlarını akran gruplarına yöneltir (Thompson, 2006). Özellikle ilk ergenlik döneminde genel akranlar önemliken, ileri ergenlik döneminde ise karşı cinsteki akranlar önem kazanır (Steinberg, 2007). Dolayısıyla bir çocuğun asıl bağlanma figürü genellikle anne ya da baba iken, bir yetişkinin bağlanma figürü ise en yaygın biçimi ile bir akran, genellikle de cinsel bir eştir. Bebek-bakıcı bağlanması ve yetişkin romantik bağlanması arasında farklılıkların yanı sıra bazı benzerlikler de vardır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Ergen ve yetişkinlerin akranlarla yaşadıkları bağlanma ilişkisi, anne ve çocuk arasında yaşam boyu kurulmuş olan destek ve güven ilişkisini de barındırmalıdır (Saymaz, 2003).

Yetişkinlikteki bağlanmayı araştıran Bartholomew ve Horowitz (1991), kişinin diğerleri ve kendisi ile ilgili bilişlerine dayanan dört bağlanma stili kavramlaştırmışlardır. Güvenli bağlanma stili, diğerleri ve kendine ilişkin olumlu bir görüşü yansıtır. Bu gruptaki bireylerin kolayca yakın ilişkiler kurabildikleri ve ilişkilerinin doyurucu olduğu bulunmuştur (Hazan ve Shaver, 1987). Tersine güvensiz bağlanma olarak tanımlanan saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stili bireyin diğerlerine veya kendine ya da hem kendisine hem diğerlerine karşı olumsuz görüşünü yansıtmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bağlanma stillerinin yanı sıra erken dönem uyumsuz şemalar ve bilişsel şemaların yakın ilişkilere olan etkileri tartışılmaktadır. Bilişsel şemalar kişinin çevresini anlamasında ve yorumlamasında oluşturduğu oldukça direnç özelliğine sahip yapılarıdır (Simons, Sistas, Simons ve Hansen, 2018). Bilişsel terapilerin anahtar kavramlarından olan şemalar ya da erken dönem uyumsuz şemalar (early maladaptive schemas) çocuğa bakım veren kişi ile çocuk arasında kurulan karşılıklı ve önemli ilişkileri ifade etmektedir. Aynı zamanda bu şema kavramı, bağlanma örüntüsü kadar ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır. Çocuklukta şemalar, çocuğun çevresini anlaması ve yönetmesine olanak sağlarlar. Yetişkinlikte ise erken dönemdeki uyumsuz şemalar kaygı ya da depresyon ile ilişkilendirilmektedir (Young, 1994). Bununla beraber bilişsel şemalar beliren yetişkinlikte geçirilen deneyimlere bağlı olarak pekişmekte ve güçlenmektedir. Bu dönemde

kişinin bağımsızlaşması, sorumluluk alması ve romantik ilişkiye başlaması şemaların pekişmesi ve güçlenmesini sağlamaktadır. Bu süreç yetişkinliğe kadar sürmektedir. Şüphesiz bu süreçte geçirilen olumlu deneyimler uyum sağlayıcı düşüncelerin gelişimini, olumsuz deneyimler ise uyumu bozucu düşünce biçiminin gelişmesini pekiştirmektedir. Uyumu bozan düşüncelere sahip kişilerin kendi bilişsel çarpıtmaları ve bilişsel hataları konusunda daha az içgörüyü sahip oldukları belirtilmektedir (Simons, Sistas, Simons ve Hansen, 2018). Bilişsel çarpıtmaların, kişinin içinde bulunduğu ortamı değerlendirmesinde ve bu değerlendirmelerin kendisiyle olan ilişkisini yorumlamasında işlevsiz ve uyum bozucu bir etkisi olabilir (Türkçapar, 2000). Örneğin öğrencinin ilk matematik sınavında başarısız olması sonucunda matematiği hiç başaramayacağını düşünmesi bir bilişsel çarpıtmadır.

Kişilerarası ilişkilerde önemi olan bilişsel çarpıtmaları ele alan az sayıda araştırma göze çarpmaktadır. Bu araştırmalardan biri Güven (2005) tarafından yapılmıştır. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi araştıran Güven (2005), ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalardan gerçekçi olmayan ilişki beklentisinin evlilik doyumunu yordadığını bulmuştur. Kılınc ve Sevim (2005), ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınmanın ergenlerin yalnızlık düzeylerine göre değiştiğini bulmuşlardır. Kuyucu (2007), yaptığı çalışmada boşanmış ailede yetişen ergenlerin benlik değeriyle bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı bir ilişki saptamıştır. Ergenlerin benlik saygıları yükseldikçe, bilişsel çarpıtmaları azalmakta ve eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik artmasıyla, bilişsel çarpıtmaları da artmaktadır. Genç (2008), ergenleri ele aldığı çalışmada ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların utangaçlığı yordadığını bulmuştur. Çiftçi (2008) ise disiplin cezası alan lise öğrencilerinin bilişsel çarpıtma puan ortalamalarının disiplin cezası almayan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptamıştır. İşgör (2017) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada bağlanma stilleri ve akademik başarının üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Stackert ve Bursik (2003) yaptıkları çalışmada, yetişkin bağlanma stilleri ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Güvensiz bağlanan bireyler ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında anlamlı düzeyde ilişki saptamışlardır. Bireyin kişilerarası ve yakın ilişkilerini etkileyen, bilişsel çarpıtmaların ve bağlanma örüntülerinin bir arada ele alındığı çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

Gelişim psikolojisi alanında yapılan çalışmalar, yaşam boyu süren sağlıklı bir gelişimin altında yatan süreçlerin anlaşılabilmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. Anababalık ve anababalığın gelişimdeki önemi bunlardan biridir. Çocuğa yakın ve duyarlı bir bakımin, sağlıklı psikolojik ve duygusal gelişim üzerindeki etkisi büyüktür (Thompson, 2006). Özellikle Bowlby'nin (1973) Bağlanma Kuramı erken dönemdeki ebeveyn çocuk ilişkisi ve bu ilişkinin uzun vadeli sonuçları üzerinde durmuştur. Bağlanma Kuramı bakım veren ile tekrarlanan ilişki sonucu gelişen zihinsel modellerin, kişinin kendisi ve başkalarına yönelik beklenti ve inançlarını etkilediğini vurgulamaktadır. Kişi kendisinin sevilmeye değer olup olmadığına ilişkin ve başkalarının güvenilmeye değer olup olmadığına yönelik

inançlarını erken yaşta gelişen zihinsel modeller ile şekillendirir. Çocuğun bağlanma figürü ile olan ilişkileri sonucu içselleştirdiği deneyimleri, sonraki dönemlerde aile ortamı dışında geliştireceği yakın ilişkiler için bir prototip oluşturur (Bowlby, 1973).

Bağlanma ilişkisi örüntüsü yetişkinlikteki sosyal, duygusal ve bilişsel işlevler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bununla beraber özellikle güvenli bağlanan kişilerin bilişsel süreçlerinin genel olarak daha olumlu yönde işlediği ifade edilmektedir. Bunun tam aksine güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip kişilerin ise yetişkinlikteki bilişsel işlevlerinin ise olumsuz yönde işlediği belirtilmektedir (Şahin ve Yaka, 2010). Bağlanma stilleri kişilerin duyguları ile ilişkili bir özellik olarak da ifade edilmektedir. Güvenli bağlanan kişilerin olumlu, güvensiz bağlanan kişilerin ise olumsuz duygu özelliklerine sahip oldukları belirtilmektedir. Bu duygular arasında depresyon, kaygı, öfke ve düşmanlık duyguları sıralanmaktadır (Akbağ ve Erden-İmamoğlu, 2010). Türkiye'de gerek bağlanma stilleri gerekse ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar konularında önemli ölçüde bir araştırma birikimi bulunmaktadır. Son dönemlerde bağlanma örüntüsüne benzer bir özellik olarak da değerlendirilebilecek erken dönem uyumsuz şemalar konusunda da çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ancak bağlanma stillerini veya erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların bir arada ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır. Kişinin bilişleri ve duygulanımı üzerinde etkisinin sıklıkla vurgulandığı bağlanma konusundaki çalışmaların eksikliği bu araştırmanın yapılma gerekçelerinden birini oluşturmuştur.

Kişinin erken yaşlardaki deneyimleri sonucu kendisi ve dünya hakkındaki temel inançlarını etkileyen bilişsel şemalar, Bağlanma Kuramındaki zihinsel modeller gibi işlev görmektedir. Daha açık bir ifadeyle erken çocukluk döneminde ebeveyninden sevgi ve destek gören bireyler, yetişkinlik dönemlerinde kendilerini sevilen ve yeterli biri olarak görürler. Bu ilişki kişinin hem bilişsel şemalarını hem de zihinsel modellerini oluşturur. Üniversite yılları, akran ilişkilerinin önemli olduğu ve yakın ilişkilerin kurulduğu geç ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemine denk gelmektedir. Özellikle öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerinin önemli olduğu düşünüldüğünde, bağlanma stilleri ile ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaları birlikte ele alan bir çalışma yapma gereği duyulmuştur. Hem bağlanma kuramının hem de bilişsel şemaların, kişilerarası ilişkiler ve yakın ilişkilerin kurulması üzerinde belirgin bir role sahip olması nedeniyle; bağlanma stilleri ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları incelemenin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle üniversite yıllarının, ergenlik döneminin sonlarına doğru ve beliren yetişkinlik dönemine denk geldiği düşünüldüğünde, öğretmen adayları üzerinde yapılması planlanan bu çalışmanın önemi açıktır. Buradan hareketle üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların cinsiyete ve duygusal bir ilişkiye sahip olma durumuna göre karşılaştırılması ve bağlanma stillerinin üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordama düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2005).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma grubu, Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 18-28 yaş arasındaki 223 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubunun seçiminde “ulaşılabilirlik” ve “araştırmaya katılmaya gönüllü olma” ölçütleri göz önüne alınmıştır.

Araştırma grubunun yaş ortalaması $\bar{X} = 19.74$, standart sapması ise $S_x = 1.28$ olup katılımcıların yaşları 18-28 arasında değişmektedir. Katılımcıların özelliklerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunun cinsiyet ve duygusal ilişki değişkenine göre dağılımı

	Duygusal Bir İlişkisi				Toplam <i>n</i>
	Var		Yok		
Cinsiyet	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	
Kadın	51	36.7	88	63.3	139
Erkek	24	28.6	60	71.4	84
Toplam	75	33.6	148	66.4	<i>N</i> = 223

Tablo 1'de yer alan veriler incelendiğinde, araştırma grubunun 139'unu kadın, 84'ünü erkek üniversite öğrencileri oluşturmaktadır ve duygusal ilişkisi olduğunu bildirenlerin oranı %33,6 (*n* = 75) olup; duygusal ilişkisi olmayanların oranı ise %66,4'tür (*n* = 148). Kadın üniversite öğrencilerinin %36,7'sinin (*n* = 51) ve erkeklerin %28,6'sının (*n* = 24) duygusal ilişkisi vardır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, bağlanma stillerini ölçen “İlişki Ölçekleri Anketi” ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeylerini ölçen “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada yaş, cinsiyet gibi değişkenlerle ilgili bilgilerin elde edilmesi için bir kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.3.1. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Ölçek başlangıçta 30 madde olarak Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte yer alan farklı maddelerin toplanması ile dört ayrı bağlanma stillinin ölçümü sağlanabilmektedir. Ölçek maddeleri 7'li Likert biçiminde puanlanmaktadır (1= Beni hiç tanımlamıyorum; 7= Tamamıyla beni tanımlıyorum). Ölçek ile Güvenli, Kayıtsız, Korkulu ve Saplantılı bağlanma stilleri ölçülebilmektedir. İlişki Ölçekleri Anketi'nin özgün formuna ait iç tutarlılık katsayılarının 0.41 ile 0.71 arasında değiştiği bildirilmektedir. Ölçeğe ait test-tekrar test güvenilirliğinin ise erkekler için 0.53, kadınlar için ise 0.79 olduğu bildirilmektedir. İlişki Ölçekleri Anketi'nin Türk kültürüne uyarlama çalışması Sümer ve Güngör (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe uyarlama çalışmasından elde

edilen güvenilirlik değerlerinin 0.27 ile 0.61 arasında değiştiği görülmüştür.

2.3.2. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği (İİBÇÖ)

İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği Hamamcı ve Büyüköztürk (2005) tarafından bireylerin yakın ilişkilerinde gösterdikleri bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 19 madde ve üç alt boyut (Yakınlıktan Kaçınma, Zihin Okuma ve Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi) yer almaktadır. Ölçek 5'li Likert türü bir ölçektir ve “Hiç Katılmıyorum (1)” ile “Tamamen Katılıyorum (5)” biçiminde puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar kişide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların olduğu yönünde yorumlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için 0.67, Yakınlıktan Kaçınma boyutu için 0.73; Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi boyutu için 0.66; Zihin Okuma boyutu için 0.49 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı lisans programına devam eden üniversite öğrencilerinden toplanmıştır. Veriler İlişki Ölçekleri Anketi ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği yardımıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanması en az bir araştırmacının gözetimi altında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri toplanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ve içeriği hakkında kısa bir açıklama yapılmış, araştırmaya gönüllü olarak katılan kişilerden veriler toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında eğitim-öğretim faaliyetinin aksamamasına özen gösterilmiştir. Bunu sağlamak için veri toplama araçları ders aralarında, dersler başlamadan önce ve ders bitiminde uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması 15 dakika sürmüştür. Verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Ölçekleri yanlış ve eksik dolduran 3 katılımcı analizden çıkarıldığı için 223 katılımcı analize dâhil edilmiştir. Öncelikle araştırma grubunu tanımlayan betimsel istatistiklerden frekans ve yüzdelere yer verilmiştir. Araştırmada katılımcıların ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeylerinin cinsiyet ve bir duygusal ilişkiye sahip olma değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile bağlanma stilleri ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi ile incelenmiştir.

3. Bulgular

İlk aşamada katılımcıların araştırma kapsamında uygulanan ölçme araçlarından aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Hesaplanan betimsel istatistiklerden elde edilen değerler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Ölçme Araçlarından Aldıkları Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Min.	Maks.	\bar{X}	S _x	Çarpıklık	Basıklık
GB	223	1.80	6.60	4.29	.82	.050	.149
KB	223	1.75	6.75	4.06	1.03	.047	-.228
KYB	223	2.00	7.00	4.55	.98	.209	.056
SB	223	1.00	7.00	3.84	.93	.056	.343
YK	223	8.00	39.00	20.00	5.88	.475	.015
GOİB	223	11.00	38.00	25.82	5.20	-.030	.051
ZO	223	4.00	15.00	9.73	2.22	.069	-.138
BÇ Toplam	223	33.00	84.00	55.56	9.60	.199	-.255

GB: Güvenli Bağlanma, KB: Korkulu bağlanma, KYB: Kayıtsız Bağlanma, SB: Saplantılı bağlanma, YK: Yakınlıktan Kaçınma, GOİB: Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi, ZO: Zihin Okuma, BÇ Toplam: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar toplam puan

Araştırma grubundan toplanan verilere ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler incelendiğinde veri setinde normalden aşırı bir sapma olmadığı söylenebilir. Ortalama ve standart sapma değerleri bu duruma işaret etmektedir. Bağlanma stillerinin alt boyutlarında en yüksek puan ortalamasının *kayıtsız bağlanma* stiline, en düşük ortalamasının ise *saplantılı bağlanma* stiline ait olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği alt boyut puanları incelendiğinde en yüksek ortalamasının "*Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi*" boyutunda en düşük ortalamasının ise "*Zihin Okuma*" boyutunda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde bu değerlerin +1 ile -1 aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum veri setine ait dağılımın normalden sapma göstermediği biçiminde yorumlanabilir. Elde edilen betimsel istatistiklerin ardından bu değişkenler açısından araştırma grubundaki kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasında bir farklılık olup olmadığı t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkeni Açısından Öğrencilerin Bağlanma Stilleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	n	\bar{X}	S _x	Sd	t
Güvenli Bağlanma	Kadın	139	4.26	0.84	221	-0.534
	Erkek	84	4.32	0.80		
Korkulu Bağlanma	Kadın	139	4.13	0.97	221	1.289
	Erkek	84	3.94	1.12		
Kayıtsız Bağlanma	Kadın	139	4.43	0.94	221	-2.363*
	Erkek	84	4.75	1.02		
Saplantılı Bağlanma	Kadın	139	3.72	0.97	221	-2.419*
	Erkek	84	4.03	0.84		
Yakınlıktan Kaçınma	Kadın	139	19.01	5.31	221	-3.305*
	Erkek	84	21.64	6.42		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Kadın	139	25.56	5.28	221	-0.965
	Erkek	84	26.26	5.06		
Zihin Okuma	Kadın	139	9.71	2.22	221	-0.138
	Erkek	84	9.76	2.23		
Bilişsel Çarpıtmalar Toplam	Kadın	139	54.30	9.42	221	-2.568*
	Erkek	84	57.66	9.58		

* $p < .05$

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde araştırma grubundaki kadın ve erkek öğrencilerin yalnızca saplantılı bağlanma stili puan ortalamaları arasındaki farkın

istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($t_{(221)} = -2.419$; $p < 0.05$). Diğer bir ifade ile erkek öğrencilerin adın öğrencilere göre *kayıtsız bağlanma* stillerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bağlanma stillerinin diğer boyutlarında ise cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar boyutu puan ortalamaları incelendiğinde ise *yakınlıktan kaçınma* alt boyutunda erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Gözlenen bu puan farklılığının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığına ilişkin yapılan t-testi sonuçları gruplar arasında gözlenen puan farklılığının istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu ortaya koymuştur ($t_{(221)} = -3.305$; $p < 0.05$). Buna dayalı olarak erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarda yakınlıktan kaçınmaya daha fazla başvurdukları söylenebilir. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarda diğer boyutlarında ise gruplar arasında gözlenen puan farklılıklarının istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Ancak ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar toplam puan ortalamaları incelendiğinde erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Yapılan analizlerde gruplar arasında gözlenen bu puan farklılığının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($t_{(221)} = -2.568$; $p < 0.05$). Bir başka deyişle erkek öğrenciler kadın öğrencilere oranla daha fazla ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara sahiptirler.

Cinsiyet değişkeninin yanı sıra öğrencilerin duygusal ilişki durumlarına göre de bağlanma stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri incelenmiştir. Benzer şekilde bu karşılaştırma t-testi ile gerçekleştirilmiştir. t-testi sonuçları Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Duygusal Bir İlişkiye Sahip Olma Açısından Öğrencilerin Bağlanma Stilleri ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Duygusal İlişkisi	n	\bar{X}	S _x	Sd	t
Güvenli Bağlanma	Var	75	4.34	0.82	221	0.756
	Yok	148	4.26	0.82		
Korkulu Bağlanma	Var	75	4.15	0.87	221	0.886
	Yok	148	4.02	1.10		
Kayıtsız Bağlanma	Var	75	4.40	1.04	221	-1.613
	Yok	148	4.62	0.94		
Saplantılı Bağlanma	Var	75	3.93	0.88	221	1.027
	Yok	148	3.79	0.95		
Yakınlıktan Kaçınma	Var	75	19.93	5.29	221	-0.128
	Yok	148	20.04	6.17		
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Var	75	26.16	5.11	221	0.675
	Yok	148	25.66	5.25		
Zihin Okuma	Var	75	10.08	2.03	221	1.655
	Yok	148	9.56	2.29		
Bilişsel Çarpıtmalar Toplam	Var	75	56.17	9.15	221	0.668
	Yok	148	55.26	9.83		

Tablo 4'te yer alan bulgular incelendiğinde kadın ve erkek öğrencilerin hem bağlanma stilleri hem de ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma puan ortalamaları arasında farklılıklar gözlenmektedir. Yapılan analizlerde gerek bağlanma stillerinin dört boyutunda gerekse ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların hem alt boyut hem de toplam puan ortalamasında kadın ve erkek öğrenciler arasında

istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

Cinsiyet ve duygusal ilişkiye sahip olma açısından yapılan bu ikili karşılaştırmaların yanı sıra araştırma kapsamında ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bağlamda değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilere ait Pearson korelasyon katsayıları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Güvenli Bağ.	-							
2. Korkulu Bağ.	-.30**	-						
3. Kayıtsız Bağ.	-.02	.47**	-					
4. Saplantılı Bağ.	-.036	-.06	-.11	-				
5. YK	-.21**	.43**	.36**	.18**	-			
6. GOİB	.00	-.02	.10	.24**	.21**	-		
7. ZO	.07	.16*	.16*	.11	.25**	.26**	-	
8. BÇ Toplam	-.11	.29**	.31**	.27**	.79**	.73**	.53**	-

** $p < .01$

YK: Yakınlıktan Kaçınma, GOİB: Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi, ZO: Zihin Okuma, BÇ Toplam: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar toplam puan

Tablo 5'te yer alan değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde güvenli bağlanma ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında negatif yönde, düşük veya orta düzeyde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir ($r = -0.11$; $p > 0.05$). Buna karşın ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile korkulu bağlanma arasında $r = 0.29$; $p < 0.01$; kayıtsız bağlanma arasında $r = .31$; $p < .01$ ve kayıtsız bağlanma arasında $r = .27$; $p < 0.01$ düzeyinde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu korelasyon katsayıları incelendiğinde güvensiz bağlanma ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Korelasyon analizinin ardından bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ne düzeyde yordadığı regresyon analizi ile incelenmiştir. Bu aşamada güvenli bağlanma ile bilişsel çarpıtmalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki elde edilmediği için bu değişken regresyon modeline dâhil edilmemiştir. Buna dayalı olarak korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma toplam puanlarındaki varyansın ne kadarını açıkladığı incelenmiştir. Bunun için basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiş ve bağlanma stilleri yordayıcı, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ise yordanan değişken olarak regresyon modeline alınmıştır. Diğer bir ifade ile bağlanma stilleri bağımsız, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ise bağımlı değişken olarak incelenmiştir. Ancak regresyon analizi yapılmadan önce analiz gerekliliklerini sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir. Bu bağlamda değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiş ve bu değerlerin referans değerler olan -1 ile +1 arasında olduğu görülmüştür (Tablo 2). Bunun yanı sıra değişkenler arasında çoklu bağlantı ya da otokorelasyon (multi-collinearity) olup olmadığı varyans şişirme faktörü (VIF), koşul indeksi (CI) tolerans değerleri (tolerance value) ve Durbin-Watson teknikleri ile incelenmiştir. Hesaplanan VIF değerinin 10'dan küçük olduğu (VIF= 1.280), CI değerinin 30'dan

düşük (CI= 7.476), tolerans değerinin 0.10'dan büyük olduğu (TOL= 0.988) ve Durbin-Watson değerinin ise 2'den küçük olduğu görülmüştür (DW= 1.740). Analizin gerekliliklerini karşılandığı görüldükten sonra çoklu regresyon analizi işlemi gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Korkulu, Kayıtsız ve Saplantılı Bağlanma Stillерinin İlişkiler İle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Yordama Gücüne Ait Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değ.	B	SH	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	25.061	3.984		6.291	.000**		
Korkulu Bağlanma	1.752	.629	.189	2.785	.006*	.290	.185
Kayıtsız Bağlanma	2.497	.663	.256	3.768	.000**	.312	.226
Saplantılı Bağlanma	3.128	.618	.305	5.058	.000**	.266	.323
$R = .464$	$R^2 = .215$	$F_{(3; 219)} = 20.045$				$p = .000$	

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 6'da yer alan regresyon analizi sonuçları incelendiğinde β değeri en yüksek olan değişkenin sırasıyla saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma olduğu görülmektedir. β değerinin yüksek olması o değişkenin regresyon modeline en fazla katkı sunduğu anlamına gelmektedir. Bu bağlamda ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların en güçlü yordayıcısının saplantılı bağlanma stili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra üç ayrı bağlanma stili (korkulu, kayıtsız ve saplanma) ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalardaki varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmüştür ($F_{(3; 219)} = 20.045$; $p = .000$; $R^2 = .215$). Diğer bir ifade ile güvensiz bağlanma stilleri üniversite öğrencilerinde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yaklaşık %22'sini açıklamaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordama düzeyinin incelendiği bu çalışmada 223 üniversite öğrencisinden elde edilen verilerle çalışılmıştır. Veriler analiz edildikten sonra *Kayıtsız* ve *Saplantılı Bağlanma* boyutlarında erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek puanlar aldıkları gözlenmiştir. Bağlanmanın diğer boyutlarında ise cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarda ise Yakınlıktan Kaçınma ve toplam puanda erkeklerin kadın katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek puanlar aldıkları gözlenmiştir. Bilişsel çarpıtmaların diğer boyutlarında ise cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Bağlanma stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar duygusal bir ilişkiye sahip olma durumu açısından da incelenmiş ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra bağlanma stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı (r) hesaplanmış ve değişkenler arasında düşük ya da orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Hesaplanan korelasyon katsayılarının ardından bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ne düzeyde yordadığı çoklu regresyon analizi yöntemiyle incelenmiş ve güvensiz

bağlanma stillerinin (*Korkulu, Kayıtsız ve Saplantılı*) ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalardaki toplam varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmüştür. Buna dayalı olarak güvensiz bağlanmanın ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların anlamlı bir yordayıcısı olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordama gücünün incelenmesi ele alınmıştır. Bu bağlamda cinsiyet ve duygusal bir ilişkiye sahip olma değişkenleri açısından da bağlanma stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların farklılaşma durumu incelenmiştir. Kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerinde erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Alanyazında cinsiyet değişkeni açısından bağlanma stillerinin incelendiği çalışmalarda birbirinden farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bartholomew ve Horowitz (1991), cinsiyet değişkenini ele aldıkları çalışmalarında, kadınların saplantılı bağlanma stili puanlarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Erkeklerin ise kayıtsız bağlanma stili puanlarının kadınlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu gözlemişlerdir. Araştırmacıların ulaştığı bu sonuçlar, bu çalışmadan elde edilen, kayıtsız bağlanma stilinde erkeklerin kızlardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları sonucuyla örtüşmesine rağmen, saplantılı bağlanma stilinde erkeklerin kızlardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu sonucuyla örtüşmemektedir.

Shi (2003) yaptığı bir çalışmada, cinsiyete göre bağlanma stillerinde anlamlı bir farklılaşma gözlememiştir. Shi (2003) bu sonucu, bağlanma figürlerinin fiziksel ve duygusal olarak varlığı açısından, benzer yaşam deneyimlerinin kadın ve erkeklerin güvenli veya güvensiz bağlanma geliştirmelerinde eşit derecede etkiye sahip olduğu şeklinde değerlendirmiştir. Sümer ve Güngör (1999), Türk örneklem üzerinde yaptıkları çalışmalarında erkeklerin güvenli bağlanma düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, Shi'nin (2003) çalışmalarından elde ettiği bulguları desteklememektedir. Morsünbül (2005), çalışmasında cinsiyet değişkenini ele aldığı kadınlarda korkulu bağlanma stili puanlarının erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğunu gözlemiştir. Bu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da kadın üniversite öğrencilerinin korkulu bağlanma stili puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Onur (2006) ergenler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, bağlanma stilleri ile cinsiyetler arasında anlamlı farklılıklar gözlemiştir. Erkeklerin güvenli bağlanma stili puanlarının kızlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu, kız öğrencilerin ise korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerinde erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Saymaz (2003) da çalışmasında, Onur'un (2006) bulunduğu sonuçlarla benzer sonuçlara ulaşmıştır. Güvenli bağlanma stilinde erkek öğrenciler, kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek puanlar elde etmişlerdir. Korkulu bağlanma stilinde ise kız öğrenciler erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır (Saymaz, 2003).

Damarlı (2006) ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik- kavramı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında erkeklerin güvenli bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde kadınlardan yüksek olduğunu gözlemiştir. Diğer bağlanma stillerinde (korkulu, saplantılı, kayıtsız bağlanma stilleri) ise anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. Şahin (2009) çalışmasında, erkeklerin

güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının kızlardan yüksek olduğunu bulmuş; korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinde cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık gözlememiştir. Cann vd. (2007) üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmada, cinsiyet değişkeni açısından yaptıkları karşılaştırmalarda erkeklerin kaçınmacı bağlanma stilinde kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı bulunmuştur.

Russell (2008) yaptığı çalışmada güvenli ve güvensiz bağlanma gruplarını cinsiyet açısından karşılaştırdığında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Saya (2006) mükemmeliyetçilik ile bağlanma arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında cinsiyet değişkeni ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki gözlememiştir. Alanyazındaki söz konusu çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, cinsiyet değişkeni açısından bağlanma stillerinde farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Bazı çalışmalar (Shi, 2003; Saya, 2006; Russell, 2008) bağlanma stillerinin cinsiyet değişkeni açısından değişmediği sonucuna varırken, bazı çalışmalar (Sümer ve Güngör, 1999; Damarlı, 2006; Onur, 2006; Şahin, 2009) ise özellikle güvenli bağlanma stilinde cinsiyetler arası farklılığa ulaşmışlardır.

Türkiye'de yapılmış çalışmaların sonuçlarının birbirine benzer olması, kültürün bağlanma stilleri üzerinde bir etken olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle Türkiye'de gerçekleştirilmiş, güvenli bağlanma stilinde erkeklerin kızlardan anlamlı düzeyde yüksek puanlar elde ettiklerini gösteren araştırma sonuçları, Türk kültüründe erkeklerin güvenli bağlanma geliştirebilecekleri, kabul ve ilginin daha fazla olduğu bir ortamda yetişmiş olmalarından kaynaklanabilir. Ancak, bu çalışmadan elde edilen bulgular Türkiye'de yapılmış çalışmalarla tam bir tutarlılık göstermemektedir. Dolayısıyla cinsiyet değişkeni açısından bağlanma stillerini inceleyen çalışmaların birbirinden farklı sonuçlar vermesi, farklı örneklem ve araştırma gruplarının ele alınmış olmasına, kültürel faktörlere, bağlanma yaşantılarının her iki cinsiyeti de benzer şekilde etkiliyor olmasına bağlanabilir.

Bu araştırma kapsamında katılımcıların bağlanma stilleri duygusal bir ilişkiye sahip olma durumları açısından incelenmiştir. Yapılan analizlerde duygusal bir ilişkiye sahip olma ya da olmama açısından katılımcıların bağlanma stilleri alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmüştür. Bowlby'e (1973) göre, bağlanma bebeklik bitiminde sona ermemekte, yetişkinlik dönemine kadar devam etmekte ve yetişkinlikte kurulan ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, insan yaşamının erken dönemlerinde gelişen bağlanma stilleri ve zihinsel temsiller, durağan kabul edildiğinden bireyin romantik ilişkilerinde etkilidir. Dolayısıyla birçok bağlanma kuramcısı bu varsayımı dayanarak yetişkinlikteki bağlanmayı inceleyen çalışmalar yapmışlardır (Hazan ve Shaver, 1987; Bartholomew ve Horowitz, 1991). Alanyazın incelendiğinde özellikle yakın duygusal ilişkiler ile bağlanma kuramının birlikte ele alındığı çok sayıda araştırma vardır (Webster, 1998; Işınsoy, 2003; Shi, 2003; Hamarta, 2004; Bahadır, 2006; Lehnart ve Neyer, 2006; Stackert ve Bursik, 2003; Sümer, 2006; Açık, 2008; Cann vd., 2008). Bu çalışmalar, bağlanma ve yakın ilişkileri farklı boyutlarda incelemiştir. Genelde bağlanmanın ilişkiden alınan doyum, evlilik doyumu, evlilik uyumu,

ilişkilerde çatışma çözme gibi değişkenler üzerindeki etkisine değinmişlerdir. Medeni durum ya da duygusal ilişki değişkeni ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye değinen çok az sayıda araştırmaya (Sümer, 2006; Açık, 2008) ulaşılmıştır.

Sümer (2006) çalışmasında, yetişkinlerin bağlanma stillerinde medeni durumlarına göre fark olup olmadığını araştırmıştır. Medeni durumlarına göre katılımcıların bağlanma stilleri bakımından anlamlı fark göstermediğini gözlemiştir. Sümer'in ulaştığı bu sonuç, bu araştırmadan elde edilen bulgular ile tutarlıdır. Işınsoy (2003) araştırmasında, aşık, nişanlı, 5 yıla kadar evli ve 5 yılın üzerinde evli olan çiftlerin bağlanma stilleri açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonunda, 5 yıldan uzun süre evli olan çiftlerin ikili ilişkilerinde, nişanlı çiftlerden daha güvenli bağlanma stili ile bağlı olduklarını bulmuştur. Diğer bağlanma stilleri açısından gruplararası fark bulunamamıştır.

Açık (2008), evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, evli ve ayrı olan grupların, bağlanmanın kaygı boyutu açısından farklılaştığını, evli olanların kaygı puanlarının daha düşük olduğunu bulmuştur. Bağlanmanın kaçınma boyutunda ise evli ve ayrı olan katılımcılar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Açık (2008) bağlanmaya ilişkin kaygının evli bireylerde daha az, ayrılarda ise daha çok olduğu sonucunun evlilik istikrarının kaygılı bağlanma stilinden etkilenmesine bağlanmıştır. Açık'ın (2008) ulaştığı sonuç bu araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Bu çalışmada, bağlanma stilleri ele alınırken, Açık (2008) yaptığı çalışmada bağlanma boyutlarını ele almıştır. Yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, bağlanma stilleri puanlarının katılımcıların medeni durumuna ya da duygusal ilişkisinin var olup olmadığına bağlı olarak değişmediği söylenebilir. İlişki doyumu, evlilik uyumu gibi değişkenlerin yanı sıra medeni durumu ya da duygusal ilişki durumunu ele alan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırmada kadın ve erkek öğrencilerin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları cinsiyet değişkeni açısından ele alınıp incelenmiştir. Yapılan analizlerde erkek öğrencilerin *yakınlıktan kaçınma* alt boyutunda ve *ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar toplam puanında* kadın öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı ve daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Kılınç ve Sevim (2005), lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin ilişkilerle ilgili "zihin okuma" bilişsel çarpıtmaları açısından farklılaştığını bulmuşlardır. Bu bulgu, araştırmadan elde edilen sonuçları desteklemektedir. Kuyucu'nun (2007), boşanmış ailede yetişen ergenlerin bilişsel çarpıtmaları ile benlik değeri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, cinsiyet değişkeni açısından bilişsel çarpıtmalar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Kuyucu (2007) ile Kılınç ve Sevim'in (2005) ulaştığı sonuçlar birbirleriyle örtüşmemektedir. Hamamcı (2005) ise 190 evli çift üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar açısından cinsiyet farklılıklarına rastlamamıştır.

Stackert ve Bursik (2003) çalışmalarında, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarda cinsiyet farklılıklarına rastlamışlardır.

İlişkilerle ilgili irrasyonel inançlar (bilişsel çarpıtma) ölçeğinin, "Anlaşmazlık Yıkıcıdır" alt boyutu ile "Eşler Kesinlikle Değişmez" alt boyutunda kadınlar erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır. "Cinsel Mükemmeliyetçilik" alt boyutunda ise erkekler kadınlara göre daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Haferkamp (1994) da çalışmasında, bilişsel çarpıtmalar açısından anlamlı cinsiyet farklılıkları bulmuştur. Çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, birbirinden farklı sonuçların elde edildiği, Kuyucu (2007) ile Hamamcı'nın (2005) çalışmasının örtüştüğü gözlenmektedir. Yapılan çalışmaların örneklem veya araştırma gruplarının farklı olması ve bu çalışmalarda farklı ölçme araçlarının kullanılması söz konusu tutarsızlıkların bir nedeni olabilir.

Araştırma kapsamında katılımcıların duygusal bir ilişkiye sahip olma durumları açısından ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları incelenmiştir. Yapılan analizlerde duygusal bir ilişkisi olan ve olmayan öğrencilerin bilişsel çarpıtma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bilişsel-davranışçı yaklaşımın özünde, insan bilişi ile duygusunun ilişkili olduğu varsayımı yatmaktadır. Dolayısıyla alanyazında bilişsel çarpıtmaları duygusal ilişki ya da evlilik ilişkisi bağlamında ele alan çalışmalar vardır (Bradbury ve Fincham, 1993; Cramer, 2001; Stackert ve Bursik, 2003; Güven, 2005; Hamamcı, 2005; Trotter, 2010). Bu çalışmalarda daha çok ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile evlilik ya da ilişki doyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ancak bu araştırmada incelenen değişkenlerden biri olan duygusal ilişki değişkeni ile bilişsel çarpıtmaları birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Trotter (2010) çalışmasında, evli olmayan üniversite öğrencilerinin kendi ebeveyn ilişkilerini nasıl algıladıkları temelinde, yakın ilişkiler hakkındaki tutumlarını incelemiştir. Ebeveyn ilişkisini olumlu algılayanların tutumları olumlu algılamayanlara göre daha az boşanma riski içermektedir. Riggio ve Weiser (2008) çalışmalarında, aileleri boşanmış bireylerin daha olumsuz evlilik tutumlarına sahip olduklarını bulmuşlardır. Araştırma sonunda duygusal ilişkiye sahip olma değişkeninin bilişsel çarpıtmalarla doğrudan ilişkili olmadığı söylenebilir. Ancak Trotter (2010) ile Riggio ve Weiser'in (2008) çalışmalarından elde ettiği bulgular değerlendirildiğinde, ailesinin evlilik deneyimini olumlu ya da olumsuz algılama, kişinin evli ya da boşanmış olmasının bireylerin evlilik hakkındaki düşüncelerini etkilediği ve dolayısıyla bu deneyimlerin kişilerin bilişsel çarpıtmalarını pekiştireceği söylenebilir.

Araştırmada bağlanma stilleri ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bağlamda güvenli bağlanma ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların alt boyutu olan "yakınlıktan kaçınma" boyutu dışında diğer alt boyutlar ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar toplam puanda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra yapılan regresyon analizinde güvensiz bağlanma stillerinin (kayıtsız, korkulu ve saplantılı) ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar toplam puanındaki varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmüştür. Güvensiz bağlanma stilleri olan "kayıtsız ve korkulu" bağlanma stilleri ile "yakınlıktan kaçınma" bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır. Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler yakın ilişkilerden kaçınarak, bağımsız olmanın önemini vurgulamakta ve kişilerarası

ilişkilerin kendileri için önemsiz olduğunu düşünmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Korkulu bağlanma stilindeki kişilerin ise, kaygı düzeylerinin ve kaçınmalarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğu ile ilgili inançlara sahip oldukları için yakın ilişki kurmakta zorlanmaktadırlar. Dolayısıyla, ilişkilerle ilgili “yakınlıktan kaçınma” bilişsel çarpıtmalarını geliştirmiş olmaları olasıdır. Hem bağlanma kuramcıları (Bartholomew ve Horowitz, 1991) hem de bilişsel terapistler (Beck, 2001) kişinin erken dönemde yaşadığı deneyimlerin ileride kişilerarası ilişkilerini etkilediğini ileri sürmektedirler.

Stuckert ve Bursik’in (2003) bağlanma stilleri ve bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında, güvensiz bireylerin (kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma) güvenli bağlanan bireyler göre ilişkilerle ilgili daha fazla bilişsel çarpıtmaya sahip olduğunu bulmuşlardır. Gamble ve Roberts (2005) çalışmalarında, güvensiz bağlanma boyutlarının olumsuz bilişsel stillere katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alanyazındaki bu bulgular, kayıtsız ve kaçınan bağlanma ile yakın ilişkiler bilişsel çarpıtmalarının ilişkili olduğunu sonucunu desteklemektedir. Diğer bir ifade ile güvensiz bağlanma stilleri ile ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmaların birbirleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ancak bundan sonra yapılacak çalışmalarda değişkenler arasındaki kuramsal düzeyde nedensellik bağlantısını ortaya koyacak ve yapısal eşitlik modellemesini içeren çalışmaların yapılması yararlı olabilir.

Bu araştırma, sınırlı bir araştırma grubu üzerinde yürütülmüş olup ileride yapılacak çalışmalar, daha fazla sayıda kişiyi içeren ve daha farklı özelliklere sahip (yetiştirme yurdunda yaşayan gençler gibi) örneklem ya da araştırma grupları üzerinde gerçekleştirilmelidir. Birbirleriyle bağlantılı olduğu düşünülen “bağlanma” ve “bilişsel çarpıtma” kavramlarının farklı ölçme araçları kullanılarak araştırılması alanyazına katkı bakımından farklı sonuçlar üretebilir. Yanı sıra bilişsel terapilerde sıkça ele alınan kavramlardan biri olan erken dönem uyumsuz şemalar (early maladaptive schemas) ile bilişsel çarpıtmaların ele alındığı çalışmalar konu ile ilgili alanyazındaki bilgi birikimine katkı sağlayacaktır.

Duygusal ilişki değişkeni ile ilgili alanyazında yeterli çalışmanın olmadığı görülmüştür. İlişki doyumu, evlilik doyumu gibi değişkenlerin yanında duygusal ilişki değişkeninin de araştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bununla beraber bu çalışma tarama modelinde yürütülmüştür. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem çalışmaları alanyazına katkı sağlayabilir. Ruh sağlığı alanındaki meslek elemanlarının (psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı) ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde sıkça görülen yakın ilişkiler ve kişilerarası ilişkiler ile ilgili sorunların çözümünde bağlanma kuramını ve doğurgularını dikkate almaları soruna müdahale açısından önemli olabilir.

Kaynakça

Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, Nj: Erlbaum.
- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709-716.
- Akbağ, M., & Erden-İmamoğlu, S. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 651-682.
- Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygu durumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Beck, J. S. (2001). *Bilişsel terapi: Temel ilkeler ve ötesi*. (Çev. N. Hisli Şahin). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss (Vol. 2.): Separation, Anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York, NY: Basic Books.
- Boysan, M., & Çam, Z. (2016). An investigation into the role of attachment insecurities in obsessive-compulsive symptoms. *British Journal of Guidance & Counselling*, 1-16.
- Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1993). Assessing dysfunctional cognition in marriage. *Psychological Assessment*, 5, 92-101.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ. D. E. Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., & Lawrence, C. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22, 131-146.
- Cramer, D. (2001). Destructive disagreement belief, disagreement, negative conflict and relationship satisfaction in romantic relationships. *Genetic, social and General Psychology Monographs*, 127(3), 301-317.
- Çiftçi, M. (2008). *Disiplin cezası alan ve almayan lise öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri bilişsel çarpıtmaları ve empatik becerilerinin karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Denham, S. A. (1994). Mother-child emotional communication and preschooler's security of attachment

- and dependency. *Journal of Genetic Psychology*, 155(1), 3-119.
- Deniz, M. E., Hamarta, E., & Arı, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 33(1), 19-32.
- Diehl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S., & Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: The relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1656-1669.
- Dilmaç, B., Hamarta, E., & Arslan, C. (2009). Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 127-159.
- Gamble, A. S., & Roberts, E. J. (2005). Adolescents' perceptions of primary caregivers and cognitive style: The roles of attachment security and gender. *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 123-141.
- Genç, B. A. (2008). *Ergenlerde bilişsel çarpıtmaların, anne baba ilişkilerinin ve bazı kişisel değişkenlerin utangaçlığı yordaması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. In: K. Bartholomew, & D. Perlman (Vol. Eds.), *Attachment processes in adulthood*. Vol. 5, (pp. 17-52). London, England: Jessica Kingsley, Ltd.
- Grosman, K. E., Grosman, K., & Waters, E. (2006). Attachment from infancy to adulthood. The major longitudinal studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(9), 974-977.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Haferkamp, C. J. (1994). Dysfunctional beliefs, self-monitoring, and marital conflict. *Current Psychology*, 13, 248-263.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328.
- Hamamcı, Z., & Büyüköztürk, Ş. (2003). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 107-111.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Hamarta, E., Deniz, M. E., & Saltalı, D. N. (2009). Bağlanma stillerinin duygusal zekayı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 195-229.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love reconceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- İşinsu, M. (2003). İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- İşgör, İ. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve akademik başarının merhamet üzerindeki yordayıcı etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 82-99.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Kılınç, H., & Sevim, S. (2005). Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 67-89.
- Kuyucu, Y. (2007). *Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bilişsel çarpıtmalarıyla benlik değeri arasındaki ilişki*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Lehnart, J., & Neyer, J. F. (2006). Should I stay or should I go? Attachment and personality in stable and unstable romantic relationships. *European Journal of Personality*, 20, 475-495.
- Lütkenhaus, P., Grosman, K. E., & Grosman, E. (1985). Infant-mother attachment at twelve months and style of interaction with a stranger at the age of three years. *Child Development*, 56, 1538-1542.
- Manes, S., Nodop, S., Altmann, U., Gawlytta, R., Dinger, U., Dymel, W., ... & Ritter, V. (2016). Social anxiety as a potential mediator of the association between attachment and depression. *Journal of affective disorders*, 205, 264-268.
- Matas, L., Arend, A. R., & Sroufe, A. (1978). Continuity of adaptation in the second year: the relationship between quality of attachment and later competence. *Child Development*, 49, 547-556.
- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Öztürk, M. O. (2002). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Park, A. K., & Waters, E. (1989). Security attachment and preschool friendships. *Child Development*, 60, 1076-1081.
- Rice, K. G. (1990). Attachment in adolescence: A narrative and meta-analytic review. *Journal of Youth and Adolescence*, 19(5), 511-538.
- Riggio, R. H., & Weiser, A. D. (2008). Attitudes toward marriage: Embeddedness and outcomes in personal relationships. *Personal Relationships*, 15, 123-140.

- Russel, G. D. (2008). *Adolescent attachment: Predicting social support, love styles, and risky sexual behavior*. Doctoral Thesis. USA: The University of South Dakota.
- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. Theory. *Clinical Psychology Review*, 10(1), 87-105.
- Saya, P. (2006). *The relationship between attachment styles and perfectionism in high school students*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 31, 143-157.
- Simons, R. M., Sistas, R. E., Simons, J. S., & Hansen, J. (2018). The role of distress tolerance in the relationship between cognitive schemas and alcohol problems among college students. *Addictive Behaviors*, 78, 1-8.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34, 1419- 1429.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. F. Çok). Ankara: İmge Kitabevi.
- Sümer, M. (2006). *Yetişkinlerin bağlanma stillerinin duygusal zeka, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, G. (2009). *Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Şahin, N. H., & Yaka, A. İ (2010). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE-I), kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik belirtiler bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 64-76.
- Thompson, R. A. (2006). Erken dönemde bağlanma ve sonraki gelişim üzerindeki etkileri. (Çev: M. Sayıl ve G. Ö. Demir). *Türk Psikoloji Bülteni*, 38, 113-120.
- Trotter, P. B. (2010). The influence of parental romantic relationships on college students' attitudes about romantic relationships. *College Student Journal*, 44(1), 77-84.
- Türkçapar, M. H. (2000). Kognitif terapi ve psikanalize bakışı. *3P Dergisi*, 8(1), 1-44.
- Umemura, T., Lacinová, L., Kotrčová, K., & Fraley, R. C. (2018). Similarities and differences regarding changes in attachment preferences and attachment styles in relation to romantic relationship length: longitudinal and concurrent analyses. *Attachment & human development*, 20(2), 135-159.
- Webster, J. (1998). Attachment styles, reminiscence functions and happiness in young and elderly adults. *Journal of Aging Studies*, 12(3), 72-96.
- Wilkinson, R., & Walford W. A. (2001). Attachment and personality in the psychological health of adolescents. *Personality and Individual Differences*, 31(4), 473-484.
- Young, J. E. (1994). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach (rev)*. Professional Resource Press/Professional Resource Exchange.
- Zigenhain, U., & Jacobsen, T. (1999). Assessing children's representational attachment models: Links to mother-child attachment quality in infancy and childhood. *Journal of Genetic Psychology*, 160(1), 9-22.